

ZVLÁŠTNOSTI ORGANIZACE BOJE PŘI ODCHODU

V soudobých podmínkách význam a vliv manévru na průběh a výsledek boje prudce vzrůstá. Myslím, že jedním z nejsložitějších druhů manévru z hlediska jeho organizace i uskutečnění je **odchod**. Jeho podstatou, způsoby provedení atd. se zabýval plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. v článku *Odchod divize* (VM č. 7/1985). Protože na úspěšnost odchodu má značný, ne-li rozhodující vliv činnost velitelů a štábů při řízení vojsk, chci na tento článek navázat a upozornit na **zvláštnosti organizace boje při přípravě odchodu**.

Příprava odchodu (a organizace boje jako její součást) bude probíhat zpravidla ve velmi složité situaci, často nejasné a nepřehledné, ovlivněné stupňující se bojovou aktivitou protivníka. K dispozici bude **velmi málo času**, proto nebude možné čekat na dostatek jasných, přesných a úplných informací, které umožňují řešit situaci vcelku, ale bude nutné zvolit cestu **postupného rozhodování**, jež je žádoucí podle potřeby **upřesňovat** (v žádném případě ne zásadně měnit). Bude třeba plně využívat štábu divize, pracovat metodou hlavního článku a velitelem divize **osobně** řešit nejdůležitější otázky. Při současném plnění více důležitých úkolů je rozhodující promyšlené využití každého jednotlivého příslušníka štábu, zejména však zástupců velitelů a pracovníků operační skupiny. I v takovém případě je ale odpovědnost velitele divize nedělitelná – musí mít přehled o plnění všech úkolů, určovat další postup a zabezpečovat vzájemnou součinnost podřízených funkcionářů.

Přípravu odchodu zahajuje divize po obdržení bojového úkolu od velitele armády, zpravidla formou předběžného bojového nařízení, v němž je vhodné stanovit cíl odchodu, pásmo (osy) a konečnou čáru odchodu (nebo prostor soustředění po jeho provedení), způsob činnosti, ke které musí být divize v průběhu odchodu a po jeho skončení připravena, časové lhůty plnění úkolů, způsob podpory boje divize prostředky armády, případně další údaje.

Organizace odchodu zahrnuje přijetí rozhodnutí, stanovení bojových úkolů útvarům a jednotkám, organizaci součinnosti, jaderného a palebného ničení, všestranného zabezpečení boje, velení a plánování odchodu, v nichž se vzhledem k nedostatku času projeví řada **zvláštností**.

Metoda práce při **přijímání rozhodnutí** pro odchod závisí na konkrétní situaci. Odchod jako vynucená činnost bude vždy uskutečňován v časové tísni a čas promeškaný k včasnému vyjití z boje může mít za následek značné zhoršení situace vlastních vojsk. Proto bude při organizaci odchodu téměř vždy používána metoda **souběžné organizace boje**.

Rozhodnutí pro odchod přijímá velitel divize zpravidla na mapě. Přitom při ujasňování úkolu, hodnocení situace a přijímání vlastního rozhodnutí je nutné postupně určovat jednotlivá dílčí opatření a úkoly, které by měly být (vzhledem k potřebě získání času) co nejrychleji postupně předávány podřízeným.

Po obdržení předběžného bojového nařízení si velitel divize **ujasní** cíl, směr a hloubku odchodu, zámýsl velitele armády, místo a úlohu divize v průběhu odchodu a na konečné jeho čáře, lhůty pohotovosti k vyjití z boje, zahájení odchodu hlavními silami divize, situaci sousedů a způsob součinnosti s nimi. S přihlédnutím k bojovým možnostem vlastních vojsk a protivníka pak stanoví **opatření**, která je nevyhnutelné ihned uskutečnit pro rychlou přípravu útvarů a jednotek k odchodu, jimiž mohou být:

- způsob a lhůty přípravy technických a týlových útvarů a jednotek k odchodu, zvláště příprava raněných k odsunu, případně ke zničení poškozené nebojeschopné techniky,

- doba a způsob doplnění útvarů a jednotek materiálem, zejména municí (s důrazem na krycí jednotky a zadní voj),
- příprava ženijních prostředků a munice k zatarasování cest odchodu, k úpravě mezilehlých čar apod.

Kromě pokynů k seznámení štábu a podřízených velitelů s úkolem divize a k přípravě podkladů potřebných pro přijetí rozhodnutí vydá velitel divize náčelníku štábu především pokyny k **organizaci průzkumu** (jaké údaje o nepříteli, případně o situaci sousedů, na bocích a v hloubce vlastní sestavy a dokdy zjistit apod.).

Při hodnocení **situace protivníka** je zapotřebí zvláště posoudit:

- složení a možnosti jeho hlavního uskupení, především z hlediska pravděpodobnosti uskutečnění obchvatů (obejití) boků vlastních vojsk,
- možnosti k přechodu do pronásledování našich vojsk v průběhu odchodu a k vysazení vzdušných výsadků na osy odchodu.

Na základě přijatých závěrů stanovuje velitel divize opatření k dalšímu průzkumu nepřítele, k zabránění obchvatů a vysazení jeho výsadků. Současně může určit dobu vyjití z boje a způsob odchodu hlavních sil, případně i další opatření k zabezpečení vyjití z boje a odchodu vzhledem k možné činnosti nepřítele.

Při hodnocení **vlastních vojsk** velitel divize posoudí jejich situaci a stav, bojové možnosti i úroveň zejména materiálního zabezpečení. Na základě toho pak stanoví nebo upřesní:

- způsob vyjití z boje (vyvedení vojsk ze zaujatého prostoru),
- složení krycích jednotek a dobu, po kterou je nutné udržet jimi zaujatá postavení,
- uspořádání bojové (pochodové) sestavy divize,
- dobu a způsob vyvedení a odchodu útvarů a jednotek technického zabezpečení a týlu, odsun raněných, nemocných apod.

Terén posuzuje velitel divize současně s hodnocením protivníka a vlastních vojsk a pozornost věnuje zejména určení:

- prostorů a směrů výhodných pro činnost protivníka, zvláště k vedení souběžného pronásledování a vysazení vzdušných výsadků,
- výhodných terénních čar a možnosti rozvinování zadního voje nebo sledů hlavních sil na nich s přihlédnutím k možnostem skrytého odchodu,
- stavu a počtu os odchodu, existenci nebezpečných míst na nich, jejich charakter a možnost obejití, případně nutnost včasného obsazení a udržení těchto míst po dobu průchodu hlavních sil.

Vzhledem k značně širokému okruhu otázek, které je nevyhnutelné při hodnocení situace řešit a současně omezené době, jež bude k dispozici, myslím, že velitel divize by se měl zaměřit na ty **problémy**, které budou vzhledem k situaci a bojovému úkolu **rozhodující** a ostatní plnit postupně, případně stanovit jejich uskutečnění náčelníku štábu a dalším funkcionářům s tím, že bude o přijatých závěrech a opatřeních neprodleně informován.

Na základě ujasnění úkolu a zhodnocení situace přijímá velitel divize **zámysl boje** pro odchod a seznámí s ním nadřízeného. Po jeho schválení nebo hrozí-li nebezpečí z prodlení (nelze-li např. navázat spojení s nadřízeným) v mezním případě i **bez schválení** nadřízeným velitelem předává štáb, na základě pokynů velitele divize, útvarům **přeběžná bojová nařízení** (PBN) všemi dostupnými způsoby s cílem umožnit podřízeným co nejdříve zahájit organizaci odchodu a plnění vydaných úkolů. PBN může v závislosti na situaci a úkolu útvaru (jednotky) **obsahovat**:

- údaje o protivníkovi,
- posilové prostředky,
- úkol útvaru (jednotky), jeho osu (směr) odchodu,
- vyčlenění jednotek do krycích sil, zadních vojáků, pochodového zajištění, protivýsadkové zálohy apod.,
- způsob a pořadí vyjití z boje a zahájení odchodu, regulační čáry a dobu průchodu jimi, místo v pochodové sestavě divize,

- mezilehlou a konečnou čáru odchodu (prostor soustředění) a úkoly na nich,
- sousedy a jejich úkoly (osy nebo směry a lhůty odchodu apod.),
- doby pohotovosti a základní opatření k přípravě boje,
- dobu a způsob doručení úkolu.

Současně může velitel divize (k urychlení činnosti podřízených) předávat i **pokyny** k organizaci některých opatření všestranného zabezpečení boje a zejména **k součinnosti** útvarů a jednotek (zvláště při vyjití z boje).

Po obdržení bojového nařízení velitele armády velitel divize v co nejkratší době **dokončí** přijetí svého rozhodnutí, upřesní bojové úkoly útvarům a prostřednictvím štábu, svých zástupců zabezpečí jejich předání. Přitom nejdůležitější úkoly by měl velitel divize vydat velitelům pluků **osobně**, aby si tak mohl kromě jiného ověřit i jejich správné pochopení.

Současně s bojovými nařízeními je účelné vydat nezbytné pokyny (úkoly) k všestrannému zabezpečení boje, organizaci velení a k součinnosti podřízených, posilových a podporujících útvarů a jednotek s důrazem na období vyjití z boje.

V **rozhodnutí pro odchod** je zapotřebí, aby velitel divize řešil zpravidla podstatně širší okruh problémů, než je tomu v jiných případech. Je to způsobeno zejména složitostí situace, nutností rozhodovat o závažných problémech ve velmi omezeném čase, nezbytností odsunout z dosavadního prostoru činnosti divize raněné a nemocné, poškozenou a nebojeschopnou techniku, potřebou zabránit vzniku a projevům paniky a nevyhnutelnosti organizované vyvést podřízené útvary a jednotky do nového prostoru při zachování jejich bojeschopnosti. Přesnost a správnost plnění úkolů bude záviset na schopnosti velitele a štábu divize **reálně předvídat** možný vývoj situace, hledat eventuality jejího optimálního řešení a odpovědně připravit **reálné** časové kalkulace respektující **skutečné** bojové možnosti podřízených útvarů, krycích jednotek a zadních vojáků. K stanovení nejúčelnějšího způsobu splnění úkolu musí vzít velitel divize v úvahu zejména skutečné bojové možnosti protivníka i vlastních vojsk, situaci sousedů, vliv času, terénu a dalších podmínek situace, jež ovlivňují odchod divize.

V **zámyslu boje** by měl velitel divize zpravidla určit:

- pásmo (směr) odchodu a v něm směr soustředění hlavního úsilí,
- způsob palebného ničení, objekty pro údery letectva a palbu dělostřelectva,
- postup vyjití z boje a odchodu divize,
- mezilehlé čáry a konečnou čáru odchodu, dobu jejich zaujetí a minimální časový úsek jejich udržení (u mezilehlých čar),
- metodu zaujetí mezilehlých čar a vedení obranného boje na každé z nich, způsob obsazení konečné čáry odchodu (prostoru soustředění divize) a její další činnost po něm,
- regulační čáry (v případě odchodu bez rozvinování hlavních sil jsou určovány s cílem nedopustit neorganizovaný jeho průběh a nahromadění jednotek v nebezpečných místech na osách),
- bojovou sestavu divize (složení a úkoly krycích jednotek, zadního voje a hlavních sil pro přesun nebo rozdělení divize na sledy k vedení boje na mezilehlých čarách),
- organizaci PVO krycích jednotek, zadních vojáků a hlavních sil v průběhu odchodu i při vedení boje na stanovené čáře (čarách),
- prostory a způsoby zřizování ženijních zátarasů a manévr jimi,
- hlavní objekty pro destruktivní činnost a odpovědnost za jejich zničení,
- způsob vyvedení útvarů a jednotek technického zabezpečení a týlu, odsunu raněných, nemocných, poškozené techniky a ostatního materiálu.

Při stanovení **úkolů podřízeným** velitel divize většinou udává:

- posilové prostředky,
- směr (osu) odchodu,
- úkoly na mezilehlých a konečné čáře odchodu,
- způsob a pořadí vyjití z boje, místo v bojové (pochodové) sestavě,
- lhůty plnění úkolu.

Soudím, že při stanovení **hlavních otázek součinnosti** je vhodné, aby se velitel divize zaměřil zejména na sladění činnosti jednotek a útvarů podle čar a času. Přitom by měl stanovit (sladit):

- způsob součinnosti při vyjití z boje (mezi krycími silami a vyváděnými jednotkami),
- metodu vytváření pochodových proudů (čáry, na kterých je vytvářet) na jednotlivých osách (směrech), doby průchodu regulačními čarami a organizaci pořádkové služby,
- ráz boje krycích sil a zadních voů (sledů divize) na mezilehlých čarách, způsob jejich podpory dělostřelectvem a jinými prostředky divize,
- signály a činnost vojsk při vzájemném překračování, označení průchodů v zátarasech, kdo a na čí rozkaz provede jejich uzavření,
- činnost útvarů a jednotek divize v případě proniknutí pozemního nepřítele nebo vysazení jeho TVV na cesty odchodu apod. (v závislosti na konkrétní situaci a úkolech divize).

Jsem toho názoru, že při řešení hlavních otázek **všestranného zabezpečení boje** je žádoucí, aby velitel divize věnoval pozornost především průzkumu, maskování a ženijnímu zabezpečení odchodu. Větší význam než obvykle bude mít i včasné plnění úkolů technického a týlového zabezpečení.

Při stanovení zásad **organizace velení** je zapotřebí, aby velitel divize včas určil místa velení v sestavě divize, dobu a způsob jejich přemísťování a rozvíjení, upřesnění **svého stanoviště** v průběhu odchodu a stanovil formu velení krycím silám, zadním voům, případně sledům divize na jednotlivých mezilehlých čarách (kdo a z jakého stanoviště bude v určitých obdobích odchodu velet jednotlivým prvkům bojové sestavy).

Po upřesnění (dokončení) rozhodnutí jsou veliteli útvarů a jednotek (jednotlivým prvkům bojové sestavy a zajištění) vydávána **bojová nařízení**. Vzhledem k potřebě maximálně zkrátit dobu jejich předávání **není**, podle mého názoru, **účelné znovu opakovat** nezměněné údaje již dříve stanovené v přeběžném bojovém nařízení.

Složitost situace a nedostatek času zpravidla nedovolí veliteli dříve svolat velitele útvarů a osobně jim vydat úkoly. Proto je vhodné, aby byly (zpravidla **současně** s pokyny pro součinnost a všestranné zabezpečení boje) předávány technickými pojítky nebo formou bojových nařízení, která doručí určení funkcionáři veliteli útvarů a jednotek při výjezdu. Přitom bojové úkoly útvarům, jež působí na hlavním (rozhodujícím) směru mohou být předány **osobně** velitelem divize. Cíl odchodu a úkoly útvarů je zapotřebí formulovat jasně a jednoznačně, aby nemohlo dojít k pochybnosti a nejasnosti o způsobu činnosti při zahájení, v průběhu a při ukončení odchodu, protože na vysvětlování případných dotazů nemusí být v průběhu plnění úkolu (tzn. odchodu) čas.

Další zvláštnost v doručování bojových úkolů podřízeným spočívá v tom, že ve snaze předat je co nejrychleji mohou být odevzdávány, případně i **po částech** (jak budou postupně velitelem divize stanovovány) s jejich následným doplňováním a zpřesňováním.

Jednou z nejdůležitějších podmínek dosažení úspěchu při odchodu je vedle zachování pevného a nepřetržitěho velení i **udržení trvalé součinnosti** mezi všemi prvky bojové sestavy, pochodovým zajištěním, se sousedy i prostředky nadřízeného, které působí v pásmu divize. Organizování součinnosti před jeho zahájením a její udržování v průběhu odchodu budou patřit k těm povinnostem velitele divize a jeho štábu, které musí být splněny třeba i na úkor jiných, méně důležitých úkolů.

Nedostatek času může svádět k mylnému závěru, že postačí podřízeným vydat jenom bojové úkoly. Ale i v těchto podmínkách (a možná ještě výrazněji než v obvyklých) platí, že bez nepřetržité a přesné součinnosti není možné vést úspěšně boj. Na druhé straně je zřejmé, že šíří a rozsah organizace součinnosti výrazněji než v obvyklých podmínkách ovlivní množství času. Proto bude nutné organizaci součinnosti zaměřit na rozhodující úkoly a podle možnosti ji pak dále prohlubovat a upřesňovat.

Součinnost bude většinou organizována podle úkolů (čar) a předpokládaných směrů útoku (pronásledování) nepřítele do celé hloubky odchodu, přičemž zvlášť podrobně na **objední vyjití z boje**, jeho vedení zadním vojem (hlavními silami) divize o udržení mezilehlých čar a při vzájemném překračování útvarů a jednotek na jednotlivých čarách. Velitel divize je

povinen sladit činnost podřízených a stanovit především způsob i pořadí vyjití jednotek z boje, prostory jejich soustředění, osy vyvedení a místo v pochodové sestavě.

Způsob součinnosti útvarů musí velitel divize připravovat a promýšlet už při ujasňování úkolu. Je-li dostatek času (což bude spíše velmi vzácnou výjimkou), může být organizace součinnosti uskutečněna současně s případnou rekognoskací na nejdůležitějším směru přímo v terénu. Zpravidla ale bude organizace součinnosti provedena na mapách, případně s využitím fólií s variantami situací (bude-li je možné předem připravit) **současně** s vydáváním bojových úkolů (ne samostatně).

Složitost situace, krajní nedostatek času a často i **nemožnost shromáždit** podřízené velitele, kteří řídí boj svých útvarů a jednotek, obvykle nedovolí organizovat součinnost za jejich přítomnosti. Proto ji bude muset velitel divize provést pouze za přítomnosti funkcionářů štábu divize (svých zástupců, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb), a pak teprve **osobně** nebo **jejich prostřednictvím** předat podřízeným pokyny k součinnosti útvarů a jednotek v průběhu odchodu. Soudím, že bude výhodnější (bude-li to možné) předat tyto pokyny osobně při výjezdu příslušných funkcionářů k podřízeným, protože to umožní současně podrobněji objasnit i bojový úkol, prověřit jeho správné pochopení, zkontrolovat plnění vydaných úkolů a poskytnout potřebné rady a pomoc, zvláště méně zkušeným velitelům.

Součinnost tedy může být organizována metodou **pokynů** velitele divize. Pouze v některých dílčích otázkách bude žádat od podřízených funkcionářů odpověď na své dotazy.

Při organizaci součinnosti se může velitel divize **zaměřit** na sladění úsilí a činnosti:

- vojskového letectva, dělostřelectva a tanků při palebném ničení prostředků jaderného, chemického napadení protivníka a těch částí jeho uskupení, které by především mohly zmařit úspěšné vyjití z boje i zahájení odchodu,

- krycích jednotek, vojskového letectva, dělostřelectva, PTZ a POZ při zabezpečení vyjití hlavních sil divize z boje, způsob manévru krycích jednotek a zabezpečení jejich činnosti a boje s protivníkem do překročení nejbližší mezilehlé čáry,

- zadních vojų (jednotlivých sledů hlavních sil), vojskového letectva, dělostřelectva, PTZ a POZ při boji a plnění úkolu na mezilehlých čarách, způsob manévru zadních vojų (sledů hlavních sil) do překročení následující mezilehlé čáry, tzn. v mezerách mezi nimi (postupně pro všechny čáry),

- protivýsadkové zálohy, pochodového zajištění, vyčleněných částí hlavních sil a palebných prostředků při ničení diverzní průzkumných skupin, vzdušných výsadků a aeromobilních útvarů a jednotek protivníka, které pronikly nebo byly vysazeny na cesty odchodu hlavních sil divize,

- prostředků PVO divize při obraně vojsk proti úderům vzdušného protivníka, při ničení jeho vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk ve vzduchu.

Kromě těchto hlavních otázek může velitel divize v průběhu organizace součinnosti řešit i další **opatření** k sladění činnosti vojsk, jako např.:

- způsob osvětlování terénu, nepřátelských objektů a cílů i opatření k boji s osvětlovacími prostředky protivníka,

- způsob orientace v noci, vytyčení odchodových cest při průchodu přes mezilehlé čáry i zátarasy, způsoby překonávání překážek, smluvená znamení a hesla pro rozpoznávání vlastních vojsk (zejména při překračování zaujatých čar a postavení),

- ráz činnosti jednotlivých prvků bojové sestavy v případě použití jaderných a chemických zbraní protivníka, opatření k zajištění ochrany vojsk proti světelnému záření, k obnově jejich bojové schopnosti a odstranění následků použití ZHN,

- klamná opatření krycích jednotek, zadních vojų a hlavních sil, případně i dalších jednotek, – nejdůležitější a rozhodující destrukční opatření (kde a kdy vykonat, kdo zodpovídá za splnění),

- způsob odsunu raněných a nemocných, poškozené a nepojízdné techniky, výzbroje atd. (v závislosti na konkrétní situaci případně i další otázky).

